

DVĚ SVĚDECTVÍ O LISTOPADU 89 V HRANICÍCH

Při práci na historii Listopadu 89 v Hranicích, z níž nakonec vznikla pouze drobná, spíše populárněhistorická publikace [1], jsem oslovil s prosbou o vzpomínku také několik účastníků tehdejších událostí. Výsledek byl pro mě spíše zklamáním – ze strany klíčových osobností „revoluční fáze“ Listopadu 89 (tedy prvních tří čtyř týdnů po 17. listopadu 1989), ať už stály na straně „revoluce“ nebo „státní moci“, jsem narazil víceméně na neochotu se tématem po dvaceti letech zabývat. Dvě nejzajímavější svědectví, která jsem nakonec získal, tedy paradoxně nepocházejí z pomyslného jeviště tehdejších událostí, ale spíše z druhé řady hledišť. Zaprvé jsou to deníkové zápisy [2] tehdejšího žáka základní školy Romana Helcla, jimž na významu přidává, že jako syn jednoho z klíčových mužů hranického Listopadu (Oli V. Helcla) byl blízko epicentru tehdejšího dění. Zadruhé je to retrospektivní text Vladimíra Juračky, dlouholetého starosty Hranic, jehož politická dráha Listopadem 89 začala právě v rámci tehdejšího hnutí Občanské fórum.

JJKN

ROMAN HELCL roman.helcl@mfanes.cz

DENÍKOVÉ ZÁPISY Z LISTOPADU 1989

17. LISTOPADU 1989

Večer jsem se byl projít s tatkou do Teplic. Ještě nebyl snít, ale bylo cítit, že brzy začne padat. Po cestě mi říkal, že mu volali známí z Prahy, že se něco děje. Prý studenti v Praze demonstrovali a některé z nich hodně zbili. Když jsme se vrátili, poslouchali jsme Svobodnou Evropu. Říkali tam, že komunisti dnes provedli zákrok na pokojně demonstrující studenty. Hodně jich zranili. Zabili tam studenta matematicko-fyzikální fakulty M. Šmída.

[1] Jiří J. K. Nebeský, Listopad 89 v Hranicích, Hranice 2009; vedle toho ještě dvě studie: Proměna Městského národního výboru v Hranicích na přelomu let 1989 a 1990, in: Kdysi a nedávno. Texty o dějinách Hranicka 1, 2009, s. 45–53 a Listopad 1989 na Přerovsku – svědectví jedné schůze, in: Sborník Státního okresního archivu Přerov, 2010, s. 248–253.

[2] Pro budoucnost dodávám, že sám jsem vlastní deníkové zápisy z té doby otiskl pod názvem Sametová revoluce, Něžná revoluce, Listopadová revoluce, in: Sborník prací absolventů a současných studentů. Hranice, vydalo vlastním nákladem ředitelství Gymnázia v Hranicích ve spolupráci s Výborem pro oslavy 125. výročí 1996, s. 19–21 (první stručnější vydání: -jkn-: Listopad '89 v Hranicích. Montáž z deníků Jiřího J. K. Nebeského, in: Hranické noviny 1, 1994, č. 46, 18.–24. listopadu, s. 3).

18.–19. LISTOPADU

V Hranicích se nic nestalo. V televizních novinách ukazovali, že Martin Šmíd zabit nebyl. Ve zprávách s ním dělali rozhovor. Vypadal hodně zmláceně a do kamery říkal, že byl na Národní třídě a že tam na něj „sáhla smrt“. To bylo zvláštní, protože takhle ještě nikdo v komunistické televizi nepromluvil, že by je kritizoval. Do vazby vzali člena Charty 77 pana Uhla, prý kvůli tomu, že Svobodnou Evropu informoval o smrti M. Šmída. Demonstrace jsou již povolené. Na Svobodné Evropě říkali, že se v sále Činoherního klubu ustavuje Občanské fórum a žádá odstoupení nejzkompromitovanějších politiků a propuštění politických vězňů. A v Hranicích pořád nic...

20.–21. LISTOPADU

Demonstrace pokračují. Jsou tvořeny Stávkové výbory a Občanská fóra. Demonstruje se ve všech městech. V Praze na Václaváku se koná první manifestace Občanského fóra. Jen Hranice NIC.

Generální stávka, fotografie: Martin Trískala

22. LISTOPADU

Když jsem šel večer z tréninku karate, viděl jsem, jak mladí lidé zapalují svíčky u kříže pod kempem a jdou směrem na náměstí. Další den jsem se dozvěděl, že na hranickém náměstí byla první demonstrace. **KONEČNĚ**

23. LISTOPADU

Dnes jsem byl na demonstraci. Bylo to perfektní. K lidem mluvil můj taťka nebo Honza Koráb. Hned potom jsem volal Tomáši Hradílkovi (*pozn. syn tehdejšího mluvčí Charty 77*). V Galanterii jsem koupil 4 metry trikolory.

24. LISTOPADU

Do školy jsem šel s připnutou trikolórou. Někteří učitelé to nesli nelibě, hlavně komunistka, ředitelka Sumarová. Jiným se to myslím líbilo. Tělocvikář Gadas nám říkal, že když to tak půjde dál, půjdou komunisti od válu a my už nebudeme muset nacvičovat spartakiádu. To by bylo super. Na večerní demonstraci přijel Tomáš Hradílek. Bylo tam mnohem víc lidí než včera. Lidé měli transparenty s nápisy: **KDO JINÝ NEŽ MY, KDY JINDY NEŽ TEĎ... PRAVDU**

25. LISTOPADU

Ladislav Adamec rezignoval na členství v ÚV KSČ na protest proti pomalému postupu přestavby. To jsou kecyyy!!! Taťka je už součástí Občanského fóra v Hranicích. Myslím, že nikdo z nich vůbec nespí. Demonstrace pokračují. Každý den je na náměstí více lidí.

26. LISTOPADU

Dnes jsem nešel do školy ani na trénink karate. Lidem z OF totiž někdo vyhrožoval, že jim pozabíjí rodiny. Jsem doma a poslouchám Svobodnou Evropu. OF chce brzké vypsání svobodných voleb. Zítřka bude generální stávka. Základní školy se jí neúčastní. Musíme něco vymyslet.

Generální stávka, Gottwaldovo (dnes Masarykovo) náměstí, 27. listopadu 1989, fotografie: Martin Trískala

27. LISTOPADU

Dnes ráno jsme se domluvili s Tomášem Klvaňou, Barborou Vlasákovou a Lenkou Rušarovou, že v době stávky uděláme pro sedmáky a osmáky besedu. Někteří spolužáci vůbec nevědí, o co jde. Taky je vidět, kdo má rodiče komunisty nebo čí rodiče se bojí. To se pak bojí i jejich děti. Šel jsem proto do ředitelny oznámit, že chceme zorganizovat v sále nad jídelnou v době stávky besedu, na které chceme spolužákům vysvětlit, co se vlastně děje.

Bylo to zvláštní. Ředitelka nás přijala, pak si nás vyslechla a kategoricky odmítla. V té chvíli jsem si všiml, že mezitím přišel do ředitelny tělocvikař Gadas. Když ředitelku slyšel, zvýšeným hlasem řekl: „Myslím si, že o těchto věcech by už paní ředitelka rozhodovat neměla“.

Hned další hodinu jsme šli na výchovný koncert do JKP. Po cestě nám učitelky řekly, že naše beseda je povolena a nechaly nás, ať se na ni místo výchovného koncertu připravíme. Mně osobně se zdálo, že spoustu spolužáků vlastně pořádně neví, co znamenají pojmy, které se v poslední době často skloňují, jako třeba Občanské fórum, demokracie, pluralita názorů atd... Tak jsem si je vypsal a snažil jsem se je na pár řádcích vysvětlit. Měl jsem od taťky nějaké materiály OF, které Barbora, Tomáš a Lenka zpracovávali.

Sál nad jídelnou byl plný. My čtyři jsme seděli v čele, naproti žákům a učitelky byly po stranách. Naše příspěvky jsme měli připravené, takže jsme se plynule střídali. Kupodivu z učitelů do našeho povídání nikdo nezasáhl. Jen jednou se zvedla Sumarová a řekla nahlas, že v komunistické straně nejsou jen špatní lidé, a snažila se všechny roztleskat. Spolužáci tleskali, ale já ne. Poprvé v životě jsem viděl, že si není jistá.

Po skončení besedy, kolem jedné hodiny, jsme se šli podívat na náměstí. Stávka před chvílí skončila, takže jsme jen potkávali spousty lidí, kteří šli proti nám. Bylo to jak na prvního máje, jenže tentokrát jsem měl pocit, že tam byli všichni dobrovolně.

Zaměstnanci podniku Sigma Hranice jdou Jaselskou ulicí na Gottwaldovo náměstí, 27. listopadu 1989

Generální stávká, Gottwaldovo (dnes Masarykovo) náměstí v Hranicích, 27. listopadu 1989

fotografie: Martin Trískala

Generální stávká, na tribuně Josef Christel,
za ním Vladimír Hudec, 27. listopadu 1989

Generální stávká, stávkující – demonstrující – diváci,
27. listopadu 1989

Generální stávká, Gottwaldovo (dnes Masarykovo) náměstí v Hranicích, 27. listopadu 1989

fotografie: Martin Trískala

